

Privrženost psima i ljudima i njezin odnos sa zadovoljstvom životom i usamljenosti

Lončarić, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:636723>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**PRIVRŽENOST PSIMA I LJUDIMA I NJEZIN ODNOS SA ZADOVOLJSTVOM
ŽIVOTOM I USAMLJENOSTI**

Diplomski rad

Lorena Lončarić

Mentor: dr. sc. Una Mikac

Zagreb, 2024.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 29.04.2024.

Lorena Lončarić

Sadržaj

Uvod	1
Privrženost	1
Privrženost psima	4
Dobrobiti psa kao kućnog ljubimca za psihičko zdravlje	7
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	10
Metoda	10
Sudionici	10
Mjerni instrumenti	11
Postupak	14
Rezultati	15
Preliminarne analize	15
Usporedba izraženosti funkcija privrženosti u različitim odnosima	16
Bivarijatne korelacije varijabli	16
Moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zadovoljstva životom i zastupljenosti funkcija privrženosti psu	18
Moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost usamljenosti i zastupljenosti funkcija privrženosti psu	19
Rasprava	20
Metodološka ograničenja i implikacije istraživanja	23
Zaključak	28
Literatura	29
Prilozi	36

Privrženost psima i ljudima i njezin odnos sa zadovoljstvom životom i usamljenosti

Attachment to dogs and humans and its relationship with life satisfaction and loneliness

Lorena Lončarić

Pojedinci kroz odnos s drugim ljudima, ali i kućnim ljubimcima, posebice psima, ostvaruju privrženost koja može biti povezana s mentalnim zdravljem. Ona može biti različite jačine u različitim odnosima, npr., s partnerom ili psom. Privrženost ljudima je vjerojatno jača zbog ograničenja koje pas ima u smislu ponašanja, verbalnog izražavanja i kognicije. Unatoč tome, i privrženost ostvarena sa psom mogla bi imati povoljne posljedice na mentalno zdravlje, poput smanjenja usamljenosti i povećanja zadovoljstva životom. Dosadašnji nalazi nisu konzistentni pa je moguće da privrženost psu doprinosi psihičkom zdravlju samo u slučajevima kad privrženost nije ostvarena kroz odnos s ljudima. Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u privrženosti sa psom te s različitim bliskim osobama, kao i moderacijski efekt razine privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu i usamljenosti odnosno zadovoljstva životom. Podaci su prikupljeni na uzorku od 1199 punoljetnih sudionika koji su vlasnici psa minimalno godinu dana. U istraživanju je korišten Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti, procjena zadovoljstva životom na jednoj čestici i Kratka verzija UCLA skale usamljenosti. Funkcije privrženosti najzastupljenije su u odnosu sa psom, zatim partnerom, članom obitelji i prijateljem. Privrženost psu bila je granično neznačajno (pozitivno) povezana s usamljenosti i nije bila povezana sa zadovoljstvom životu, te ove veze nisu bile moderirane privrženosti bliskoj osobi. Moguće je da prijašnje inkonzistentne nalaze objašnjavaju drugi faktori, kao tipovi privrženosti, što je potrebno dalje istražiti.

Ključne riječi: privrženost, usamljenost, zadovoljstvo životom, vlasnici pasa, kućni ljubimci

Individuals develop attachment through relationships with other people and pets, especially dogs, which can be associated with a person's mental health. These attachments can vary in strength in different relationships, for example, with a partner or a dog. Attachment to people is likely stronger due to the limitations dogs have in terms of behavior, verbal expression, and cognition. Nonetheless, attachment formed with a dog can have positive effects on mental health, such as reducing loneliness and increasing life satisfaction. Previous findings have been inconsistent; suggesting that attachment to a dog may contribute to mental health only when attachment is not established through relationships with people. The aim of this research is to examine differences in attachment to a dog and to various close individuals, as well as the moderating effect of the level of attachment to a close person on the relationship between attachment to a dog and loneliness or life satisfaction. Data were collected on a sample of 1199 participants aged 18 and over who have owned a dog for at least one year. The study used the Attachment Features and Functions Questionnaire, a single-item life satisfaction assessment, and the Short Form of the UCLA Loneliness Scale. Attachment functions were most prevalent in relationships with dogs, followed by partners, family members, and friends. Attachment to a dog was borderline insignificant (positively) associated to loneliness and was not associated with life satisfaction, and these associations were not moderated by attachment to a close person. It is possible that previous inconsistent findings can be explained by other factors, such as attachment style, which need further investigation.

Keywords: attachment, loneliness, life satisfaction, dog owners, pets

Uvod

Privrženost ljudima česta je tema istraživanja, a tako i njen odnos sa psihičkim zdravljem. Privrženost drugima je vrlo važna za psihičko zdravlje pa su tako oni koji doživljavaju viši stupanj realizacije privrženog ponašanja u interpersonalnim odnosima manje usamljeni u obiteljskoj, ljubavnoj i socijalnoj domeni te su zadovoljniji životom (Ombla i Vidaković, 2016). Kada s nekom osobom pojedinac ne može ostvariti čvrstu vezu ili u toj vezi nedostaje bliskosti, odnosno kada nije ostvaren odnos privrženosti, pojedinac se može osjećati usamljeno što utječe na njegovo psihičko zdravlje (Weiss, 1973, 1974; prema Cutrona i Russel, 1983). No, je li kvaliteta odnosa s ljudima jedina koji utječe na psihičko zdravlje i njegove različite aspekte poput usamljenosti i zadovoljstva životom? Osim vremena koje tijekom dana ljudi provedu jedni s drugima, velik broj njih ima i kućne ljubimce s kojima provode vrijeme. Pa tako vlasnici kojima su socijalne potrebe ispunjene od strane ljubimca izvještavaju o većoj dobrobiti u smislu većeg doživljaja sreće, većeg samopouzdanja, manjeg stresa i tako dalje (McConnell, 2011). Pojedinci često izjavljuju kako su zahvaljujući ljubimcima i vezi koju imaju s njima manje usamljeni, više vremena provode vani te se općenito osjećaju bolje i zadovoljnije (Knight i Edwards, 2008), no važno je provjeriti je li to zaista tako. Moguće je da u bliskom odnosu s kućnim ljubimcem ljudi zapravo pronalaze zamjenu za ono što ne ostvaruju u odnosu s drugim ljudima, odnosno odnosi s drugima su nezadovoljavajući pa je ljubimac zamjena za to (Kurdek, 2008). No, isti autor navodi i drugu mogućnost, a to je da oni koji su snažno povezani s ljubimcem zapravo u tom odnosu generaliziraju iskustvo pozitivnih odnosa koje ostvaruju s drugim ljudima.

Privrženost

Od djetinjstva pa do odrasle dobi ljudi su u međusobnom kontaktu. Novi odnosi i veze se stvaraju, održavaju, a neki od tih odnosa se i prekidaju. No, što je to što ljude drži u odnosu s nekime? Neka od objašnjenja možemo pronaći u teoriji privrženosti. Prema njoj, već u djetinjstvu u interakciji s roditeljima djeca stvaraju modele odnosa koje kasnije prenose u buduće veze s ljudima (Bowlby, 1979; prema Collins i Allard, 2001). Djeca u djetinjstvu razvijaju određene setove ponašanja, odnosno radne modele koji su zapravo unutarnje mentalne reprezentacije koje dijete razvije o svijetu i ljudima oko sebe, pa i o

sebi (Collins i Allard, 2001). Ti radni modeli se onda u kasnijoj dobi automatski aktiviraju i pružaju dobro naučena i spremna objašnjenja socijalne situacije, ili pružaju socijalno znanje koje je potrebno za kreiranje novih objašnjenja. Ovi setovi ponašanja nazivaju se stilovi privrženosti. Privrženost se definira kao ponašanje koje rezultira time da osoba traži ili održava blizinu neke druge određene osobe za koju procijeni da se bolje nosi sa zahtjevima okoline, a posebno je vidljivo u situacijama kada je osoba umorna, prestrašena ili bolesna te je može umiriti bržnost i pružanje utjehe (Bowlby, 1982). Stilovi privrženosti odražavaju različit način na koji pojedinci vide sebe kao i svoju okolinu te zato i iste događaje i situacije vide i objašnjavaju sebi na različite načine. Iz tog razloga pojedinci određenog stila privrženosti mogu biti predisponirani da tumače socijalne događaje i situacije na temelju njihovih postojećih uvjerenja i vjerovanja. Zbog toga razumijevanje privrženosti doprinosi razumijevanju socijalnih situacija (Collins, 1996).

Na temelju ponašanja koje dijete prima od skrbnika ono prilagođava svoje ponašanje i očekivanja (Bretherton, 1992). Bitne značajke ponašanja skrbnika su toplina i responzivnost, na temelju njih dijete razvija neke od različitih stilova privrženosti: sigurni ili nesigurni, od kojeg dalje razlikujemo izbjegavajući, anksiozno-ambivalentni ili dezorganizirani (Ainsworth i sur., 2015). Sigurna privrženost je povezana s osjetljivošću majke pa su tako osjetljive majke imale sigurno privrženu djecu, dok je za djecu manje osjetljivih majki bilo vjerojatnije da će biti nesigurno privrženi (Bretherton, 1992). Naime, novost kod ljudi izazove ili strah ili prilaženje tome što je novo i istraživanje, a to koja će se reakcija dogoditi ovisi i o okolnostima i o čemu novome se točno radi (Ainsworth i Bell, 1970). Djeca kada se nađu u novoj i nepoznatoj situaciji ponašaju se različito ovisno o stilu privrženosti. *Sigurno privrženi* su prilikom odvajanja uznemireni, ali se prilagode, *izbjegavajuće privrženi* pokazuju malu uznemirenost prilikom odvajanja, *anksiozno-ambivalentno privrženi* su prilikom odvajanja uznemireni i pokazuju neprilagođena ponašanja dok se *dezorganizirano privržena* djeca ponašaju nepredvidivo i kontradiktorno (Ainsworth i sur., 2015; Ainsworth i Wittig, 1969; prema Van Rosmalen i sur., 2015).

Ovi obrasci ponašanja, odnosno karakteristike, javljaju se i u odrasloj dobi u bliskim odnosima, iako u ponešto izmijenjenom obliku (Collins, 1996; Collins i Read, 1990). Oni koji su *sigurno privrženi* sebe opisuju kao osobe kojima je ugodno biti blizak i intiman s nekim, nemaju problema s time da potraže tuđu pomoć te se osjećaju voljeno

i cijenjeno. Također, imaju veći osjećaj vlastite vrijednosti, veće samopouzdanje i više se izražavaju, imaju pozitivne poglede na svijet pa tako vjeruju da su ljudi vrijedni povjerenja, altruistični, zauzimaju se za sebe i imaju kontrolu nad svojim životom. *Anksiozno-ambivalentno privrženi* imaju snažnu želju za bliskim vezama, iako nisu potpuno sigurni mogu li o drugima ovisiti. U odnosima su jako zabrinuti da ih druga strana ne odbije ili ih napusti, imaju negativnija uvjerenja o sebi, a i o drugima. Imaju nisko samopouzdanje, nizak osjećaj vlastite vrijednosti i čini im se da nemaju kontrolu. Oni koji su *izbjegavajuće privrženi* u situacijama kada moraju biti bliski s nekime ili se osloniti na nekoga osjećaju snažnu neugodu, a uz to ne brine ih hoće li ih drugi prihvatiti ili odbiti. Imaju visok osjećaj vlastite vrijednosti i asertivni su iako nemaju previše samopouzdanja u socijalnim situacijama. Općenito ne vjeruju da su drugi vrijedni povjerenja ili da se mogu pouzdati u njih i ovisiti o njima (Collins, 1996; Collins i Read, 1990). *Dezorganizirano privrženi* imaju nestabilno ponašanje u odnosu s drugima, odnosno njihovo ponašanje varira između prilaženja i izbjegavanja. Oni žele biti intimni s drugima, no istovremeno se boje pažnje, kao i odbijanja (Bartholomew, 1994; prema Pollard, 2019).

Odnosi privrženosti razlikuju se od ostalih odnosa, odnosno postoje određene funkcije koje privrženost ima, a to su *traženje blizine*, *sigurno utočište*, *sigurna baza* i *separacijska anksioznost* (Ainsworth i sur., 1978; Bowlby, 1988; prema Hazan i Zeifman, 1994). Djeca *traže blizinu* svojeg skrbnika i kada je on u blizini osjećaju se utješeno i zaštićeno. Ovu istu pojavu nalazimo i na primjer u romantičnim odnosima gdje odrasli traže blizinu partnera, naročito u početku odnosa. Osoba preferira biti u blizini osobe kojoj je privržena, osobito kada se radi o nekim stresnim situacijama. Djeca na skrbnika gledaju kao na *sigurno utočište* kada su uznemireni ili prestrašeni, a odrasli to također rade u odnosima privrženosti. Osoba kojoj smo privrženi služi kao netko tko smanjuje stres, pruža utjehu i podršku. Skrbnik je djetetu *sigurna baza* kod istraživanja novih i nepoznatih situacija, a odrasli također svoje figure privrženosti (npr. partnere) koriste kao *sigurnu bazu* kada se nose s novim i nepoznatim situacijama. Osoba kojoj smo privrženi povećava osjećaj sigurnosti i zbog toga dolazi do više istraživanja, riskiranja i razvoja. Također, kada je figura privrženosti privremeno ili trajno nedostupna dolazi do *separacijske anksioznosti* te osobi nedostaje i osjeća se tužno bez te osobe (Heffernan i sur., 2012; Zilcha-Mano i sur., 2012). Odnos privrženosti se razvija podjednako u dječjoj

i odrasloj dobi (Hazan i Shaver, 1994). Prvo se u odnosu razvija funkcija traženja blizine, a zadnja funkcija koja se razvija je sigurna baza. Funkcije privrženosti važne su jer pomoću njih možemo razlikovati odnose privrženosti od brižnih afektivnih odnosa (Ombla i Vidaković, 2018). Privrženost se smatra posebnim primjerom afektivne veze pa je tako za utvrđivanje je li neka veza privrženost potrebno provjeriti zadovoljava li određene kriterije (Prato-Previde i sur., 2003). Traženje blizine i separacijska anksioznost karakteristične su za sve bliske odnose, odnosno javljaju se i u afektivnim vezama i u vezama privrženosti. Sigurnost, utjeha, mogućnost da se osoba osjeća dovoljno sigurno da se uključuje u nove aktivnosti, odnosno ono što bi mogli nazvati sigurna baza i sigurno utočište javljaju se samo u odnosima privrženosti (Ainsworth, 1989). Percepcija nekoga kao sigurne baze konačno je obilježje potpune privrženosti. Ljude netko koga percipiraju sigurnom bazom potiče na ponašanja vezana uz samonapredovanje i razvoj. Sigurno utočište smatra se kritičnom karakteristikom odnosa privrženosti pa je ponekad i samo ta funkcija korištena za procjenu privrženosti u bliskim odnosima (Simpson i Rholes, 2000; prema Kurdek, 2009).

Privrženost psima

Osim privrženosti koja se javlja u odnosu dvije osobe, privrženost se javlja i u odnosu osobe i njenog kućnog ljubimca (npr. Konok i sur., 2015; Konok i sur., 2019; Kurdek, 2008, 2009; Ombla i Vidaković, 2016, 2018; Prato-Previde i sur., 2003). Životinje su od daleke prošlosti velik dio čovjekova života, a danas ih velik broj ljudi drži kao kućne ljubimce. Po nekim procjenama, 80% obitelji posjeduje ili je do nedavno posjedovalo kućnog ljubimca (Rost i Hartmann, 1994). Od svih ljubimaca, psi su dio ljudskog društva dulje nego bilo koja druga pripitomljena životinja te najčešći ljubimac (Clutton-Brock, 1999; Rost i Hartmann, 1994). Psi su kroz mnogo godina kontroliranog uzgoja promijenjeni genetski od onoga kakvi su bili u početku te su postali skloniji ljudskom društvu. Kroz takav uzgoj i mnoge godine razvijanja odnosa gdje čovjek brine o psu, pas je s vremenom razvio zavisnost o čovjeku i postao socijaliziran, što je doprinijelo odnosu privrženosti između čovjeka i psa koji danas postoji (Topál i sur., 1998). Naime, postoje neke karakteristike u odnosu vlasnika i ljubimca koje dovode to toga da ljudima ljubimci služe kao izvor podrške, prihvaćanja i ljubavi. Vlasnici osjećaju kako ih njihovi ljubimci

bezuovjetno vole i prihvaćaju te da su karakteristike njihova odnosa s ljubimcem stabilnost, konzistencija, ljubav, toplina, autentičnost i izostanak osuđivanja i natjecanja (Hirschman, 1994; Levinson, 1969; McNicholas i Collis, 1995; prema Zilcha-Mano i sur., 2011). Takve karakteristike odnosa vlasnika i ljubimca, a osobito bezuvjetno prihvaćanje i ljubav od strane ljubimca, dovode do toga da vlasnik traži podršku i utjehu od ljubimca u teškim vremenima, te tako dolazi do formiranja privrženosti u tom odnosu (Zilcha-Mano i sur., 2011). Dakle, iako ljudi obično za figuru privrženosti biraju drugo ljudsko biće kojem mogu govoriti o onome što ih brine i od kojeg mogu dobiti savjet ili pomoć (Zilcha-Mano i sur., 2011), na ovaj način i psi mogu zadovoljiti neke potrebe pojedinca te tako omogućiti stvaranje odnosa privrženosti. U skladu s tim, većina ljudi koji žive u urbanim područjima i imaju ljubimca smatra ga svojim članom obitelji (Albert i Bulcroft, 1988). Pri tome se posebno ističe pas, s obzirom da su oni kojima je najdraži ljubimac bio pas zapravo bili najprivrženiji ljubimcu (Albert i Bulcroft, 1988), a također se pokazalo da su vlasnici pasa privrženiji ljubimcu nego vlasnici mačaka (Prović, 2019; Županović, 2018). Moguće je da je razlog tome što pas, u usporedbi s ostalim ljubimcima, prema vlasniku pokazuje više pažnje i ljubavi. Psi se često smatraju više prijateljski raspoloženima, naklonjenijima, vole više kontakt s ljudima i odaniji su vlasniku nego drugi ljubimci kao što su mačke (Prović, 2019).

Sukladno postavci da privrženost ima svoje funkcije, i odnos s psom bi onda trebao ostvarivati neke od tih funkcija, konkretnije sigurnu bazu i sigurno utočište. Psi su često procjenjivani vrlo visoko na funkcijama privrženosti, te su srednje vrijednosti privrženosti psu uglavnom bile barem iznad srednje točke skale ili više, ukazujući na postojanje privrženosti u tom odnosu (Kurdek, 2008). Što se tiče funkcije sigurnog utočišta, koja se smatra kritičnom karakteristikom odnosa privrženosti, ona je uglavnom manje izražena kod odnosa sa psom nego s ljudima (Kurdek, 2008; Ombla i Vidaković, 2018), iako i to varira ovisno o odnosu, te je tako na primjer ponekad jače izražena kod odnosa sa psom nego s bilo kojim članom obitelji ili najboljim prijateljem (Kurdek, 2009). Slično kao za sigurno utočište, na funkciji separacijske anksioznosti je pas (uz člana obitelji) bio procijenjen najviše odmah nakon partnera i više od najboljeg prijatelja (Ombla i Vidaković, 2018). U drugom istraživanju su sve ljudske figure na funkcijama sigurne baze, sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti bile procijenjene više od psa, no na funkciji održavanja blizine psi su procijenjeni jednako kao neke ljudske figure

(braća i očevi; Kurdek, 2008). Općenito, iako su sve funkcije izražene u odnosu sa psom, često su više izražene u odnosu s ljudima. To ne čudi s obzirom da se verbalne, ponašajne i kognitivne mogućnosti smatraju važnima u reduciranju stresa, a s obzirom da su one kod psa smanjene, vjerojatnije da će funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti koje su ispitivane i u našem istraživanju biti više zastupljene u odnosu s osobom nego sa psom (Ombla i Vidaković, 2018). To je posebno izraženo u odnosu s partnerom, koji se u istraživanjima općenito procjenjuje kao onaj u kojem su funkcije privrženosti općenito najzastupljenije, neovisno o kojoj se funkciji radi (Kurdek, 2009; Ombla i Vidaković, 2018). Partner je obično osoba kojoj su u odrasloj dobi ljudi najjače privrženi i to je odnos koji im pruža najviše emocionalne sigurnosti (Doherty i Feeney, 2004; Trinke i Bartholomew, 1997).

Osim što u određenoj mjeri ispunjavaju neke od funkcija privrženosti, odnos sa psom pokazuje još neke karakteristike specifične za odnos privrženosti. To su fizički dodir, postojanje selekcijskog kriterija, reakcija na prekid odnosa (ili gubitak te figure) te uloga privrženosti u fizičkoj i psihičkoj dobrobiti (Hazan i Zeifman, 1999). Kada se govori o *fizičkom kontaktu*, dvije privržene osobe provode vrijeme gledajući jedni druge, mazeći se, ljubeći se i ostvarujući fizički kontakt. Slično se može uočiti i kod vlasnika i psa. Vlasnici često maze pse, zovu ih da sjednu bliže njima ili njima u krilo, ljube ih, igraju se s njima i spavaju s njima (Prato-Previde i sur., 2006; Smith, 1983; prema Kurdek, 2008). *Selekcijski kriterij* odnosi se na činjenicu da se pri stvaranju privrženog odnosa prednost daje onoj osobi koja je susretljiva, poznata, kompetentna, responzivna, naročito u kontekstu nošenja sa stresom. Vlasnici prilikom opisa svojih interakcija sa psom kao važnu karakteristiku navode responzivnost psa na vlasnika (Archer, 1997). Za privržene odnose karakteristična je i *reakcija na odvajanje i gubitak*, odnosno kad kod osoba u privrženom odnosu dođe do odvajanja ili gubitka, javlja se osjećaj anksioznosti i protesta, odnosno osoba je uznemirena. I nakon gubitka, odnosno smrti ljubimca javlja se tugovanje, koje je jače što je osoba bila bliža ljubimcu (Eckerd, i sur., 2016). Što se tiče *utjecaja na fizičko i psihičko zdravlje* nekog odnosa, očekivali bismo da povezanost u odnosu ima pozitivan utjecaj na zdravlje. Kada govorimo o fizičkom zdravlju, psi na primjer imaju pozitivan utjecaj jer potiču vlasnike na svakodnevnu rekreaciju, odnosno na odlazak u šetnju (Knight i Edwards, 2008). Prisustvo čak i nepoznatog psa može utjecati smirujuće na krvni tlak (Friedmann i sur., 2007). Psi pridonose i socijalnoj

dobrobiti jer u šetnji će oni koji šetaju sa psima prije doživjeti kontakt i razgovor s drugom osobom nego oni koji šetaju sami (McNichollas i Collis, 2000). S obzirom da je uloga privrženosti u psihičkom zdravlju fokus našeg istraživanja, u sljedećem odjeljku ćemo detaljnije predstaviti nalaze vezane za ovo područje.

Dobrobiti psa kao kućnog ljubimca za psihičko zdravlje

Životinje su dio svakodnevice velikog broja ljudi te se smatra da ljubimci doprinose dobrobiti ljudi (Wells, 2009). Za pse se vjeruje da imaju povoljan utjecaj na psihičko zdravlje ljudi, moguće zbog bezuvjetne ljubavi, društva i utjehe koje vlasnici pasa navode da primaju od svojih ljubimaca (Knight i Edwards, 2008). Psihičko zdravlje prema trenutno prihvaćenom dualnom modelu sačinjavaju dvije povezane komponente - subjektivna dobrobit i odsustvo psihičkih bolesti ili poteškoća (a ne samo odsustvo psiholoških problema kao što je pretpostavljao tradicionalni model; Antaramain i sur., 2020). Jedna od najčešćih mjera dobrobiti je zadovoljstvo životom, dok se u kontekstu kućnih ljubimaca kao najčešća poteškoća istražuje usamljenost.

Zadovoljstvo životom je procjena pojedinca koliko je zadovoljan svojim životom u cjelini (Diener, 1994). Čine ga dva različita aspekta, a to su globalno zadovoljstvo životom i zadovoljstvo pojedinim područjima života (Pavot i Diener, 1993). U istraživanjima se često koriste mjere globalnog zadovoljstva jer pojedinci imaju različite kriterije kada procjenjuju je li njihov život dobar te različite standarde uspješnosti u pojedinim područjima života, zbog čega osoba može biti zadovoljna u većini područja života, a nezadovoljna u jednom koje je njoj važno, te će ona ukupno biti nezadovoljna. Iako je poznato da je privrženost određenim bliskim ljudima značajan prediktor globalnog zadovoljstva životom u ranoj odrasloj dobi (Guarnieri i sur., 2015), prema našim saznanjima nije istraživano je li i privrženost psima prediktor globalnog zadovoljstva. Pokazano je da je veće ispunjenje socijalnih potreba od strane ljubimca povezano s većim doživljajem sreće, višim samopouzdanjem, manje percipiranog stresa, manje depresivnosti i usamljenosti, što su u jednom istraživanju bile mjere dobrobiti (McConnell, 2011). Također, prisustvo ili interakcija s ljubimcem povezani su s emocionalnom dobrobiti u smislu pozitivnog i negativnog afekta, odnosno, samo prisustvo ljubimca smanjuje negativan afekt, a veća razine interakcije sa životinjom povezana je s većim pozitivnim afektom (Janssens i sur., 2020).

Pokazatelj psihičkog zdravlja koje se puno češće istražuje u kontekstu kućnih ljubimaca je usamljenost. *Usamljenost* je neugodno iskustvo do kojeg dolazi kada je mreža socijalnih odnosa neke osobe manjkava u nekom smislu, bilo to kvalitativno ili kvantitativno (Perlman i Peplau, 1981). Duža razdoblja usamljenosti mogu imati negativne posljedice za osobu pa tako mogu dovesti do anksioznosti, depresivnosti, pesimizma vezanog uz budućnost i nezadovoljstva osobe sobom i svojim životom (Prović, 2019). Neka istraživanja pokazuju da je imanje ljubimca, u nekim nalazima isključivo psa, povezano s manjim osjećajem usamljenosti kod adolescenata, starijih žena koje žive same ili starijih žena koje nemaju partnera (Black, 2009; Goldmeier, 1986; Hajek i König, 2020; Stanley i sur., 2014). Također, žene koje su živjele same i nisu imale ljubimca bile su značajno više usamljene od članica ostalih grupa (život s ljubimcem, život s ljudima, život s ljubimcem i ljudima; Zasloff i Kidd, 1994). Također je pokazano da su ljudi s više socijalne podrške koji su vlasnici psa manje usamljeni od onih koji nisu vlasnici (Antonacopoulos, i Pychyl, 2010). Ova istraživanja upućuju na interakciju odnosa sa psom i odnosa s ljudima (u vidu socijalne podrške ili suživota) prilikom njihovog efekta na usamljenost. Kako bismo to razumjeli, treba uzeti u obzir da socijalna podrška ljudi utječe na usamljenost time što postoji *emocionalna podrška* (ispunjava želju za ljubavi), *opipljiva podrška* (npr. kupovanje namirnica dok je netko bolestan) i *informacijska podrška* (pomaganje u rješavanju problema; Schaefer i sur. 1981). Antonacopoulos, i Pychyl (2010) objašnjavaju to što ljudi koji imaju pse i visoku socijalnu podršku doživljavaju manju usamljenost od onih s visokom socijalnom podrškom no bez psa time što pas može također pružiti emocionalnu podršku. Moguće je i da oni koji su manje socijalno izolirani i usamljeni lakše odluče kupiti psa (Hajek i König, 2020). Također treba uzeti u obzir da ljubimci mogu na smanjenje usamljenosti djelovati direktno, indirektno ili oboje (Gilbey i Tani, 2020). Direktan utjecaj je ako posjedovanje ljubimca direktno utječe na osjećaj usamljenosti. Indirektan utjecaj je to što ljubimac može utjecati na to kako se osoba ponaša i kako je doživljavaju drugi. Na primjer, osoba može više vremena provodi vani nego što bi provodila bez ljubimca i šetati ga te pritom stupiti u kontakt s nekim (McNichollas i Collis, 2000) ili se više družiti s drugima jer ima ljubimca (Hui Gan i sur., 2020).

No, dok istraživanja o posjedovanju ljubimca uglavnom pokazuju na pozitivan efekt na smanjenje usamljenosti, nalazi nisu tako konzistentni u vezi privrženosti u

odnosu sa psom. U nekim istraživanjima, privrženost ljubimcu nije povezana s usamljenosti (Prović, 2019; Smolković i sur., 2012), a postoje i nalazi koji govore o pozitivnoj povezanosti privrženosti psu i usamljenosti (Bušljeta, 2023; Ombla i Vidaković, 2016). Osobe koje su imale višu usamljenost u obiteljskoj, partnerskoj i interpersonalnoj domeni i niže zadovoljstvo životom imale su i izraženije funkcije privrženosti u odnosu s ljubimcem (Ombla i Vidaković, 2016). Viša privrženost psu pokazala se povezana i s nekim varijablama srodnim usamljenosti, kao što je manja socijalna mreža (Stallones i sur., 1990). Slično kao za posjedovanje ljubimca, čini se i da je odnos privrženosti i usamljenosti moderiran socijalnom podrškom. Naime, iako pojedinci koju imaju nisku socijalnu podršku i jako su privrženi ljubimcu doživljavaju veću usamljenost od onih koji imaju nisku socijalnu podršku i manje su privrženi ljubimcima, ne postoji razlika između vlasnika pasa i onih koji nisu vlasnici u doživljenoj usamljenosti kada nema socijalne podrške ljudi (Antonacopoulos i Pychyl, 2010). Moguće je da kada je socijalna podrška ljudi niska, tada emocionalna podrška psa nije dovoljna da to nadoknadi. To da su oni koji su jače privrženi ljubimcu više usamljeni od onih koji su slabije privrženi ljubimcu može se objasniti time da se oni ljudi kojima nedostaje socijalnog kontakta jako vežu za životinju i provode više vremena kod kuće brinući se o njoj te, na primjer, odbijaju pozive na neke događaje. Konačno, teško je odrediti je li kod jako privrženih vlasnika ljubimaca koji žive sami i imaju malo socijalne podrške usamljenost i depresija postojala prije nabavke ljubimca ili su nabavili ljubimca pa postali usamljeniji i depresivniji (Antonacopoulos, i Pychyl, 2010).

Različiti nalazi o povezanosti privrženosti i usamljenosti ukazuju na moguće postojanje moderatora u tom odnosu. Nalazi o negativnoj povezanosti imanja ljubimca ili privrženosti ljubimcu većinom su dobiveni na osobama koje žive same, nedostaje im bliskih odnosa ili socijalne podrške (Golmeier, 1986; Hajek i König, 2020; Stanleya i sur., 2014). Ovi nalazi upućuju da je imanje socijalne podrške mogući moderator ovog odnosa. U ovom istraživanju željeli smo ispitati i je li važna kvaliteta tih odnosa, odnosno hoće li i privrženost bliskoj osobi biti moderator povezanosti između privrženosti psu i usamljenosti. Također, kako bismo dobili sveobuhvatniji sliku uloge kućnih ljubimaca u psihičkom zdravlju, istu moderaciju ispitali smo i za odnos privrženosti psu i zadovoljstva životom kao drugog aspekta psihičkog zdravlja.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u stupnju zastupljenosti funkcija privrženosti u odnosu sa psom te odnosima s različitim bliskim osobama. Također, cilj je ispitati moderacijski efekt razine privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu i usamljenosti te na povezanost privrženosti psu i zadovoljstva životom.

Problem 1: Ispitati stupanj zastupljenost funkcija privrženosti u odnosu s psom naspram stupnja zastupljenosti funkcija privrženosti u odnosu s partnerom, članom obitelji i prijateljem.

Hipoteza 1: Stupanj zastupljenosti funkcija privrženosti u odnosu sa psom bit će niži nego u odnosu s partnerom, ali viši nego u odnosu s članom obitelji ili prijateljem (Kurdek, 2009; Omba i Vidaković, 2018).

Problem 2: Ispitati postojanje i stupanj moderacije privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu sa zadovoljstvom životom i usamljenošću.

Hipoteza 2.1: Pozitivna povezanost između razine privrženosti psu i percipiranog zadovoljstva životom bit će značajno veća što osobe izvještavaju o manjoj razini privrženosti bliskoj osobi.

Hipoteza 2.2: Negativna povezanost između razine privrženosti psu i percipirane razine usamljenosti bit će značajno veća što osobe izvještavaju o manjoj razini privrženosti bliskoj osobi.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1280 sudionika, a konačne obrade rađene su na 1199 sudionica. Uvjet za sudjelovanje bio je da su sudionici punoljetni i vlasnici psa barem godinu dana (onog za kojeg će ispunjavati upitnik). Ovaj uvjet je postavljen jer se priroda odnosa mijenja zbog razvoja psa. Pas u prvih godinu dana prolazi kroz fazu šteneta i pubertet dok s 12 do 18 mjeseci postaje zrela jedinka (Reisen, 2021) i vlasnik se više ne mora toliko posvećivati brizi i odgoju kao do tad. S obzirom na to, iz obrade rezultata je izuzeto 8 osoba koje nisu zadovoljavale kriterij minimalne duljine vlasništva,

1 osobu koja nije navela duljinu vlasništva te 3 osobe koje su napisale duljinu vlasništva koja je bila vrlo visoka (25 ili više) pa postoji mogućnost krivog razumijevanja pitanja, kao i 2 osobe koje su odgovorile da imaju 0 pasa. Većina od 1280 sudionika su bile žene (94.8%). Zbog toga što je omjer muškaraca i žena bio vrlo neravnomjeran te zbog toga što bi bilo teško generalizirati rezultate na opću populaciju, analize su provedene samo na ženama. Odnosno, 60 muškaraca, 6 osoba koje se nisu željele izjasniti o rodu i 1 osoba koja je to pitanje ostavila prazno isključene su iz uzorka.

Prosječna dob sudionica iznosi 36.5 godina (18 godina – 78 godina), a većina ih je završila barem prijediplomski studij (55.4%). Većina ih je zaposlena (74.4%) i većina ih je prosječnog socioekonomskog statusa (75.3%). Sudionici su vlasnici psa prosječno 6.28 godina (1 godina - 18.8 godina) te dnevno aktivno (šetanje, igranje, briga o psu, maženje itd.) provedu sa psom oko 4 sata, a pasivno (pas prisutan, ali nije u zajedničkoj aktivnosti s vlasnikom) oko 9 sati. Skoro podjednak broj sudionika izjavio je da pas živi samo u kući/stanu (45.9%) i da pas živi u kući i ima mogućnost izlaska na dvorište (42.9%). Većina sudionika dijeli brigu o psu sa svojim ukućanima (56%). Neki sudionici osim psa imaju i druge ljubimce (38%), najčešće mačku. Više od jednog ljubimca (više pasa ili pas/psi i drugi ljubimci) ima 50.8% sudionika. Više informacija o sociodemografskim karakteristikama sudionika može se pronaći u Prilogu A, a više podataka o kućnim ljubimcima i psu za kojeg sudionici ispunjavaju upitnik u Prilogu B.

Mjerni instrumenti

U upitniku je korišteno nekoliko pitanja kako bi se dobile informacije o osnovnim sociodemografskim karakteristikama uključujući rod, dob, obrazovanje, veličina mjesta u kojem su proveli najveći dio života i mjesta gdje trenutno žive, socioekonomski i radni status te pitanje o tome s kime žive. Osim toga prikupljene su informacije o tome koje kućne ljubimce imaju, koliko ih imaju i koliko imaju pasa, te koliko dugo su vlasnici psa, koliko vremena s njime provode, gdje pas boravi i tko o njemu brine.

Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti (Ombla, 2014) predstavlja mjeru karakteristika i funkcija privrženosti u trenutnim odnosima s bliskom osobama. Razvijena je sa svrhom mjerenja ostvarenosti dviju funkcija u različitim odnosima – s članom obitelji, prijateljem, romantičnim partnerom i psom. Originalna verzija upitnika mjeri

četiri funkcije privrženosti, no autori navode kako jedan faktor višeg reda pojašnjava povezanost koja se dobiva među rezultatima na subskalama, a on predstavlja stupanj u kojem neki odnos kvantitativno odgovara privrženosti (Tancredy i Fraley, 2006). Hrvatskom verzijom upitnika se mjere dvije funkcije *sigurno utočište* (6 čestica) i *separacijska anksioznost* (5 čestica) čija se povezanost kreće oko .60 - .70 te je rezultat moguće izraziti na dvije subskale ili kao jedan ukupni rezultat (Ombla, 2014). Rezultat na skali Sigurnog utočišta ukazuje na osjećaj potpore, utjehe i sigurnosti koji proizlazi iz društva figure koju osoba trenutno procjenjuje (npr., „Moj/a član obitelji je prva osoba na koju pomislim kada imam nekakav problem“). Rezultat na skali Separacijske anksioznosti upućuje na potrebu za blizinom figure koju osoba procjenjuje i na osjećaje tjeskobe i uznemirenosti pri odsutnosti te osobe (npr., „Kada sam razdvojen/a od svog prijatelja, osjećam se tužno i neraspoloženo“). Rješavači zasebno procjenjuju odnos sa svakom osobom, pri čemu prilikom odgovaranja za člana obitelji specificiraju je li riječ o majci, ocu, bratu, sestri ili su imali mogućnost sami navesti za kojeg člana obitelji ispunjavaju upitnik. U uputi je bilo navedeno da se upitnik ne ispunjava za osobu ako ona, odnosno odnos s njom, nikad nije postojao. Ako je neki od odnosa postojao u prošlosti, ali ta osoba više nije u životu osobe koja ispunjava upitnik, odnosno odnos više ne postoji, u uputi je navedeno da se osoba prisjeti odnosa koji je postojao ranije i na temelju njega ispuni upitnik (što je i označeno u zasebnom pitanju). Sudionici su odgovore davali na skali od 1 (*U potpunosti se ne slažem*) do 7 (*U potpunosti se slažem*). Prema Ombli (2014), pouzdanosti subskale Sigurno utočište kreću se od $\alpha = .91$ do $\alpha = .94$, ovisno o procjenjivanom odnosu, a pouzdanosti subskale Separacijska anksioznost od $\alpha = 0.84$ do $\alpha = 0.88$, ovisno o procjenjivanom odnosu.

U našem istraživanju nije potvrđena dvofaktorska struktura, već su paralelna analiza i Kaiser-Guttman upućivali na jednofaktorsku strukturu kod svih odnosa, osim kod privrženosti u odnosu sa psom gdje je je *scree prikaz* upućivao na jedan faktor, a paralelna analiza i Kaiser-Guttman na dva faktora. S obzirom da ne postoje teoretska opravdanja da je struktura privrženosti kod pasa različita nego kod ljudi, te na visoke korelacije utvrđene između subskala u originalnom istraživanju (.71 do .74 za osobe i .61 za psa), odlučili smo se i kod pasa zadržati jednofaktorsko rješenje. Zasićenja čestica zajedničkim faktorom bila su visoka i kretala su se između .70 i .92 za sve odnose, osim za psa gdje je najniže zasićenje iznosilo .56. Ukupni udio varijance objašnjene faktorom

u odnosu s članom obitelji iznosi 60.5 %, u odnosu s prijateljem 66 %, u odnosu s partnerom 76.7 %, a ukupni udio objašnjene varijance u odnosu sa psom iznosi 48.6 %. Dakle, zbog dobivene jednofaktorske strukture i opravdanosti računanja ukupnog rezultata, računat je ukupan rezultat za svaki odnos kao prosjek svih čestica. Veći rezultat upućuje da su u procjenjivanom odnosu više zastupljene funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti. Pouzdanosti Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti dobivene u ovom istraživanju iznose $\alpha = .933$ i $\omega = .935$ kod procjene odnosa s članom obitelji, $\alpha = .948$ i $\omega = .949$ kod procjene odnosa s prijateljem, $\alpha = .969$ i $\omega = .970$ kod procjene odnosa s partnerom i $\alpha = .880$ i $\omega = .894$ kod procjene odnosa sa psom.

Kratka verzija UCLA skale usamljenosti (UCLA; Allen i Oshagan, 1995; hrv. adaptacija: Lacković-Grgin i sur., 1998). U ovom istraživanju za mjerenje usamljenosti korištena je navedena skala koja je skraćena verzija UCLA skale usamljenosti koja mjeri globalnu usamljenost (Russel i sur., 1980). Skala se sastoji od 7 čestica (npr., „Nedostaje mi društvo.“) na koje sudionici daju odgovore skali od 1 (*uopće ne odnosi na mene*) do 5 (*u potpunosti odnosi na mene*). Ukupni rezultat se formira kao prosjek svih čestica, a veći ukupni rezultat označava višu razinu usamljenosti. Skala je jednodimenzionalna i invarijantna s obzirom na različite karakteristike ispitanika kao što su spol, bračni status, rasa, status zaposlenosti, dob, prihodi i obrazovanje (Allen i Oshagan, 1995) Prilikom hrvatske adaptacije potvrđena je njena jednodimenzionalnost, a pouzdanost tipa Cronbach alpha iznosila je $\alpha = .83$ (Lacković-Grgin i sur., 1998). Metodom glavnih komponenata u ovom istraživanju potvrđena je jednofaktorska struktura, a pouzdanost tipa Cronbach alpha iznosi $\alpha = .834$ i McDonald omega iznosi $\omega = .839$.

Za mjerenje *zadovoljstva životom* korištena je jedna čestica koja glasi „Koliko ste sveukupno zadovoljni svojim životom?“ Odgovore na pitanje sudionici daju na ljestvici od 11 stupnjeva, od 0 (*U potpunosti nezadovoljan/a*) do 10 (*U potpunosti zadovoljan/a*), a veći rezultat označava veće zadovoljstvo životom. U prethodnim istraživanjima potvrđene su kriterijska i konstruktiva valjanost takvog načina mjerenja zadovoljstva životom, a pouzdanost utvrđena različitim metodama je također bila zadovoljavajuća (.64 -. 77; Lauri Korajlija i sur., 2019).

Postupak

Prikupljanje podataka za istraživanje provedeno je online tijekom veljače 2024. godine metodom online anketiranja putem platforme SoSci. Poziv za sudjelovanje u istraživanju objavljen je na nekoliko načina. Jedan od načina prikupljanja sudionika bila je objava postavljena u nekoliko grupa vezanih uz pse na Facebooku (na primjer, *Zakaj volim pese* i *Pseći recenziraj*) zato što se u njima većinom nalaze ljudi koji su vlasnici pasa što je bilo nužno da bi mogli sudjelovati u istraživanju. Osim toga, oglas je poslan različitim salonima i trgovinama za pse diljem Hrvatske uz molbu da ga se stavi negdje u trgovinu/salon kako bi vlasnici pasa mogli sudjelovati u istraživanju ako žele. Također, neki saloni, trgovine i veterinarske stanice na području Zagreba i Koprivnice obišteni su uživo i zamoljeni da stave oglas na vidljiva mjesta. Pseći parkovi na području Zagreba i Koprivnice su također mjesto gdje je oglas bio zalijepljen na vidljivo mjesto jer kroz njih svakodnevno prolazi velik broj vlasnika pasa. Obavijest o istraživanju objavljena je i u online verziji nacionalnog dnevnog lista. Konačno, korištena je i metoda snježne grude, odnosno poziv na istraživanje poslan je prijateljima i poznanicima koji ispunjavaju uvjete za sudjelovanje uz molbu da poziv prosljede ostalim potencijalnim sudionicima koje poznaju. Najveći dio sudionika za istraživanje je doznao na društvenim mrežama (87.2%), zatim na neki drugi način osim onih ponuđenih za označiti (najviše ih navelo park za pse ili članak u online verziji nacionalnog dnevnog lista; 6.6%), preko prijatelja (4.8%), oglasa u trgovini/salonu (0.9%) te najmanje preko oglasa u veterinarskoj ordinaciji (0.4%). Sudionici koji su željeli na kraju su mogli sudjelovati u nagradnoj igri gdje su imali priliku osvojiti bon od 10 eura za jednu drogeriju.

Na početku upitnika sudionicima je objašnjena svrha istraživanja, uvjeti za sudjelovanje i sam postupak istraživanja. Naglašeno je da je sudjelovanje dobrovoljno, anonimno i da mogu odustati u bilo kojem trenutku bez posljedica. Navedeno je da doživljeni stres neće biti veći od onog u svakodnevnim situacijama, kao i kontakt podaci etičkog povjerenstva. Uz to naveden je i email autora na koji se sudionici mogu javiti ako imaju neka pitanja ili žele sažetak istraživanja ili informacije o nagradnoj igri. Sudionici su prvo odgovarali na pitanja o svojim sociodemografskim karakteristikama i na pitanja o imanju psa, zatim ispunili Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti, Kratku verziju UCLA skale usamljenosti i odgovorili na pitanja o tome koliko često su usamljeni i koliko su zadovoljni životom, posljednje što su ispunili je kratka verzija Upitnika za ispitivanje

općih psihopatoloških teškoća. Na kraju istraživanja opet je ponovljen e-mail autora za postavljanje pitanja kao i poveznica koja vodi do prijave za nagradnu igru u platformi Google Forms gdje su sudionici mogli ostaviti email (druga platforma je korištena kako bi se osigurala anonimnost, odnosno kako se email adrese za nagradnu igru ne bi mogle povezati s odgovorima u upitniku).

Rezultati

Preliminarne analize

Statistička obrada prikupljenih podataka rađena je u računalnom statističkom programu Jamovi 2.3.9.0. s nadogradnjom *medmod* koja je korištena za testiranje moderacijskih efekata. Prvo su računane faktorske analize metodom glavnih komponenta za korištene skale kao i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (prikazano u odjeljku Instrumenti). Prije statističke obrade podataka za testiranje hipoteza provjereno je distribuiraju li se rezultati na ljestvicama u skladu s normalnom distribucijom. Za provjeru normaliteta distribucija izračunati su indeksi asimetričnosti i spljoštenosti. Kline (2016) navodi kako se distribucija smatra relativno normalnom ako je indeks asimetričnosti manji od 3, a indeks spljoštenosti manji od 10 što je u ovom istraživanju slučaj. Rezultati deskriptivne statistike vidljivi su u Tablici 1.

Tablica 1

Deskriptivna statistika zastupljenosti funkcija privrženosti u različitim odnosima i različitim pokazatelja psihičkog zdravlja

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Asim.	Pogr. asim.	Spljoš.	Pogr. spljoš.
Privrženost članu obitelji	1185	5.65	1.18	1.00	7.00 ^a	-1.32	0.071	1.89	0.142
Privrženost prijatelju	1175	5.14	1.29	1.00	7.00 ^a	-0.88	0.071	0.55	0.143
Privrženost partneru	1147	5.99	1.40	1.00	7.00 ^a	-2.11	0.072	4.20	0.144
Privrženost psu	1194	6.17	0.88	1.00	7.00 ^a	-1.80	0.071	4.56	0.141
Usamljenost	1199	2.18	0.81	1.00	5.00 ^b	0.60	0.071	-0.19	0.141
Zadovoljstvo životom	1199	7.60	1.62	0.00	10.00 ^c	-1.01	0.071	1.95	0.141

Legenda: Teoretski raspon bio je ^a 1-7, ^b 1-5 i ^c 0-10. Min. = opaženi minimum; Max. = opaženi maksimum; Asi. = asimetričnost distribucije; Spljoš. = spljoštenost distribucije; Pogr. asim. = standardna pogreška asimetričnosti; Pogr. spljoš. = standardna pogreška spljoštenosti

Usporedba stupnja zastupljenosti funkcija privrženosti u različitim odnosima

Kako bi se ispitala hipoteza postavljena u sklopu prvog problema korištena je jednostavna analiza varijance za zavisne uzorke. Prvo je testirano je li zadovoljen uvjet sferičnosti, no s obzirom da se test sferičnosti pokazao značajnim, a Greenhouse-Geisser pokazatelj veći od 0.75, korištena je Huynh-Feldt korekcija (Wanzer, 2023). Glavni efekt odnosa privrženosti bio je značajan ($F(2.72, 3059.65) = 187; p < .001; \eta^2 = 0.098$), odnosno postoji razlika u stupnju zastupljenosti funkcija privrženosti kroz različite odnose.

Tablica 2

Razlike između privrženosti utvrđene u različitim odnosima utvrđene post-hoc analizom

Uspoređeni odnosi	<i>t</i>	<i>p</i>
Pas - partner	-3.51	.003
Pas - član obitelji	-12.99	< .001
Pas - prijatelj	-23.20	< .001
Partner - član obitelji	-6.62	< .001
Partner - prijatelj	-16.00	< .001
Član obitelji – prijatelj	12.34	< .001

Kako bi se provjerilo između kojih skupina postoje razlike, provedeno je Tukey post-hoc testiranje. Stupanj zastupljenosti funkcija privrženosti razlikuje se između svih odnosa (tablica 2). Sudionici u svim odnosima imaju visoku razinu funkcija privrženosti, a najvišu razinu izražavaju u odnosu sa psom ($M = 6.17, SD = 0.88$), zatim slijedi odnos s partnerom ($M = 5.99, SD = 1.40$), odnos s članom obitelji ($M = 5.65, SD = 1.18$) te odnos s prijateljem ($M = 5.14, SD = 1.29$).

Bivarijatne korelacije varijabli

Prije analize moderacijskih efekata odlučili smo ispitati bivarijatne korelacije varijabli mjerenih u ovom istraživanju (tablica 3). Privrženost bliskoj osobi pozitivno je povezana sa zadovoljstvom životom i negativno sa usamljenosti. Osobe koje su više privržene bliskoj osobi, odnosno koje u odnosu s bliskom osobom imaju viši stupanj zastupljenosti funkcija privrženosti, manje su usamljene i zadovoljnije su životom. S druge strane, privrženost psu nije povezana sa zadovoljstvom životom, a povezanost privrženosti psu i

usamljenosti granično je neznačajna, no pozitivna ($p = .083$). Od ostalih ispitivanih varijabli sa zadovoljstvom životom negativno je povezana količina pasivno provedenog vremena sa psom, što ukazuje na to da su oni koji više vremena pasivno provode sa psom manje zadovoljni životom, aktivno provođenje vremena sa psom nije statistički značajno povezano sa zadovoljstvom životom. Dob vlasnika psa pozitivno korelira sa zadovoljstvom životom, starije osobe zadovoljnije su životom. Sa usamljenosti je negativno povezana prethodno spomenuta privrženost bliskoj osobi dok aktivno i pasivno vrijeme provedeno sa psom, kao ni duljina vlasništva i dob vlasnika nemaju statistički značajnu povezanost s usamljenosti. Povezanost usamljenosti i zadovoljstva životom je negativna, oni koji su više usamljeni su i manje zadovoljni životom. Možemo zamijetiti da su korelacije općenito niske, čak i kada su značajne, osim korelacije usamljenosti i zadovoljstva životom koja je nešto viša.

Tablica 3

Bivarijatne korelacije varijabli

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Duljina vlasništva	-						
2. Aktivno provedeno vrijeme sa psom	.002	-					
3. Pasivno provedeno vrijeme sa psom	.093**	.078**	-				
4. Dob vlasnika	.153***	.037	.044	-			
5. Privrženost psu	.079**	.233***	.029	.038	-		
6. Privrženost bliskoj osobi	-.072*	.000	-.050	-.113***	.208	-	
7. Usamljenost (UCLA)	.031	-.009	.003	.025	.050	-.156***	-
8. Zadovoljstvo životom	.004	.024	-.063*	.117***	-.010	.214***	-.422***

*Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$*

Moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zadovoljstva životom i zastupljenosti funkcija privrženosti psu

U ovom dijelu ćemo zbog jednostavnijeg izražavanja koristiti izraz privrženost u smislu stupnja zastupljenosti funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti. Kao moderator je korištena privrženost bliskoj osobi, pri čemu smo koristili privrženost s osobom kojoj su sudionici najviše privrženi. Sudionici su većinom bili najviše privrženi partneru ($N = 650$), zatim članu obitelji ($N = 296$), prijatelju ($N = 127$), partneru i članu obitelji podjednako ($N = 56$), partneru, članu obitelji i prijatelju podjednako ($N=35$), obitelji i prijatelju podjednako ($N = 22$), a najmanje je bilo onih koji su najviše privrženi partneru i prijatelju ($N = 11$). Moderacijska uloga privrženosti bliskoj osobi na odnos privrženosti psu i zadovoljstva životom nije značajna ($b = 0.0365$; $p = .432$), odnosno privrženost bliskoj osobi ne mijenja odnos privrženosti psu i zadovoljstva životom. Privrženost psu nema značajan samostalni doprinos objašnjenju zadovoljstva životom, a privrženost bliskoj osobi ima (tablica 4). Osobe koje su više privržene bliskoj osobi doživljavaju i više zadovoljstvo životom.

Tablica 4

Efekt privrženosti psu (prediktor), privrženosti bliskoj osobi (moderator) i interakcijskog efekta privrženosti psu i privrženosti bliskoj osobi na zadovoljstvo životom (kriterij)

Efekt	Nestandardizirani regresijski koeficijent	Standardizirani regresijski koeficijent	<i>p</i>
Privrženost psu	-0.0946	-0.0515	.086
Privrženost bliskoj osobi	0.6022	0.2320	< .001
Privrženost psu*privrženost bliskoj osobi	0.0365	0.0124	.432

Moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost usamljenosti i zastupljenosti funkcija privrženosti psu

U ovom dijelu ćemo ponovo zbog jednostavnijeg izražavanja koristiti izraz privrženost u smislu stupnja zastupljenosti funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti. Kao moderator je korištena privrženost bliskoj osobi, pri čemu smo koristili privrženost s osobom kojoj su sudionici najviše privrženi, odnosno u odnosu s kojom su funkcije privrženosti najzastupljenije (detaljniji opis nalazi se u opisu prethodne obrade). Moderacijska uloga privrženosti bliskoj osobi na odnos privrženosti psu i usamljenosti nije značajna ($b = -0.0357$; $p = .126$), odnosno privrženost bliskoj osobi ne mijenja odnos privrženosti sa psom i razine usamljenosti. Više razine usamljenosti doživljavaju osobe koje su više privržene psu, kao i one koje su manje privržene bliskoj osobi (tablica 5). Privrženost bliskoj osobi ima veći samostalni doprinos ($\beta = -0.1871$) objašnjenju usamljenosti nego privrženost psu ($\beta = 0.0744$).

Tablica 5

Efekt privrženosti psu (prediktor), privrženosti bliskoj osobi (moderator) i interakcijskog efekta privrženosti psu i privrženosti bliskoj osobi na usamljenost (kriterij)

Efekt	Nestandardizirani regresijski koeficijent	Standardizirani regresijski koeficijent	<i>p</i>
Privrženost psu	0.0680	0.0744	.014
Privrženost bliskoj osobi	-0.2417	-0.1871	< .001
Privrženost psu*privrženost bliskoj osobi	-0.0357	-0.0243	.126

Rasprava

Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u stupnju zastupljenosti funkcija privrženosti u odnosu sa psom te odnosima s različitim bliskim osobama. Također, cilj je ispitati moderacijski efekt razine zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zastupljenosti funkcija privrženosti psu i usamljenosti te na povezanost zastupljenosti funkcija privrženosti psu i zadovoljstva životom.

U sklopu odgovora na prvi istraživački problem, pokazali smo da su naša očekivanja bila djelomično točna, odnosno hipoteza je djelomično potvrđena. Nije potvrđen dio hipoteze koji govori da su funkcije privrženosti najzastupljenije u odnosu s partnerom već su funkcije privrženosti bile najviše zastupljene u odnosu sa psom, a nakon njega je slijedio odnos s partnerom, članom obitelji i prijateljem. Prosječna privrženost u odnosu sa psom, odnosno zastupljenost funkcija privrženosti, bila je vrlo visoka i iznosila je $M = 6.15$ od maksimalnih 7. S obzirom da psi imaju ograničenja što se tiče kognicije, verbalnog izražavanja i ponašanja pri pomaganju u nošenju sa stresom (Archer, 1997), bilo je očekivano da će funkcije privrženosti biti najzastupljenije u odnosu s nekom ljudskom figurom. Preciznije, bilo je očekivano da će funkcije privrženosti biti najzastupljenije u odnosu s partnerom kada se uzmu u obzir odnosi s ljudima i sa psom (Kurdek, 2009; Ombla i Vidaković, 2018). Također, na temelju dosadašnjih istraživanja očekivali smo da će psi biti procijenjeni više od članova obitelji i prijatelja jer je odnos sa psom što se tiče nekih funkcija bio procijenjen dosta visoko u usporedbi s ostalim ljudskim figurama (Kurdek, 2009; Ombla i Vidaković, 2018). Moguć razlog visokoj procjeni odnosa sa psom mogao bi biti to što ljudi u današnje vrijeme psa smatraju članom obitelji, a i s njime provode velik dio vremena. Također, pas im pruža bezuvjetnu ljubav i prihvaćanje te su karakteristike odnosa s ljubimcem stabilnost, konzistencija, ljubav, toplina, autentičnost i izostanak osuđivanja i natjecanja (Hirschman, 1994; Levinson, 1969; McNicholas i Collis, 1995; prema Zilcha-Mano i sur., 2011). Te karakteristike u odnosu s drugim ljudima mogu ponekad i više varirati nego u odnosu sa psom pa je to moguće objašnjenje visoke procjene odnosa sa psom. Rezultati ukazuju na to da su vlasnice psa koje su sudjelovale u ovom istraživanju vrlo privržene svom psu te su funkcije privrženosti zato najzastupljenije u odnosu sa psom. Moguće je da je razlog tome što je većina sudionika (87.2 %) za istraživanje saznala preko društvenih mreža, odnosno preko objave u grupi vezanoj uz kućne ljubimce. Ostali su saznali preko prijatelja, oglasa

u parku za pse, oglasa kod veterinara, u salonu i ostalo. Moglo bi se pretpostaviti da su to sve vlasnici koji dosta svoga vremena i truda ulažu u odnos sa svojim ljubimcem, jer čim su članovi grupa vezanih uz dobrobit psa moglo bi se pretpostaviti da ulažu dodatan trud i vrijeme osim onoga što je nužno, žele saznati više i poboljšati život svog psa, uložiti neki dodatan trud i vrijeme u odnos sa svojim ljubimcem.

Drugi istraživački problem odnosi se na ispitivanje postojanja i stupnja moderacije privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu sa zadovoljstvom životom i usamljenošću. Prva hipoteza pod drugim istraživačkim problemom odnosi se na ispitivanje postojanja i stupnja moderacije privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu s zadovoljstvom životom. Očekivali smo da će pozitivna povezanost između privrženosti psu i zadovoljstva životom biti značajno veća kod osoba koje izvještavaju o manjoj privrženosti bliskoj osobi nego kod osoba koje izvještavaju o većoj privrženosti bliskoj osobi. Postavljena hipoteza nije potvrđena, odnosno nije postojao moderacijski efekt privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu i zadovoljstva životom. Povezanost privrženosti psu i zadovoljstva životom jednaka je bez obzira na razinu privrženosti bliskoj osobi. Iako interakcija privrženosti bliskoj osobi i privrženosti psu nije bila statistički značajna, jedan od glavnih efekata je bio. Efekt privrženosti psu nije značajan, no efekt privrženosti bliskoj osobi značajan je. Odnosno, osobe koje su privrženije bliskoj osobi doživljavaju veću razinu zadovoljstva životom. To je sukladno prethodnim nalazima kako je privrženost bliskim ljudima značajan prediktor zadovoljstva životom u ranoj odrasloj dobi (Guarnieri i sur., 2015). No, očekivali smo da će i osobe privrženije psu doživljavati veću razinu zadovoljstva jer je imanje psa povezano s većom subjektivnom srećom (McConnell, 2011). Uz to, samo prisustvo ljubimca smanjuje negativan afekt, a veća razine interakcije sa životinjom povezana je s većim pozitivnim afektom (Janssens i sur., 2020). Također, ljudi ljubimce navode kao nekoga tko im pruža sigurnost i utjehu, socijalnu uključenost, rutinu i značajnu ulogu (Hui Gan i sur., 2020) te je pokazano da su vlasnici ljubimca imali više samopouzdanje i manji percipirani stres (McConnell, 2011). Moguće je da sama privrženost kućnom ljubimcu uz prosječnu razinu privrženosti bliskoj osobi nije sama po sebi dovoljna da bude prediktor zadovoljstva životom. Kao što je već spomenuto, psi imaju ograničenja što se tiče kognicije, verbalnog izražavanja i ponašanja kada se radi o uklanjanju stresa (Archer, 1997). To bi značilo da ako je osoba općenito nezadovoljna životom u cjelini,

moguće je da ono što joj ljubimac pruža, odnosno što dobiva iz odnosa s njim, nije dovoljno kako bi se to promijenilo.

Druga hipoteza pod drugim istraživačkim problemom odnosi se na ispitivanje postojanja i stupnja moderacije privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu s usamljenosti. Očekivali smo da će negativna povezanost između privrženosti psu i razine usamljenosti biti značajno veća kod osoba koje izvještavaju o manjoj privrženosti bliskoj osobi nego kod osoba koje izvještavaju o većoj privrženosti bliskoj osobi. Postavljena hipoteza nije potvrđena, odnosno nije postojao moderacijski efekt privrženosti bliskoj osobi na povezanost privrženosti psu i usamljenost. Povezanost između privrženosti psu i usamljenosti jednaka je bez obzira na razinu privrženosti bliskoj osobi. Također, iako interakcija privrženosti bliskoj osobi i privrženosti psu nije bila statistički značajna, postojali su statistički značajni glavni efekti. Efekt privrženosti bliskoj osobi kod osoba koje doživljavaju prosječnu privrženost psu značajan je, odnosno osobe koje su privrženije bliskoj osobi manju razinu usamljenosti. To je bilo i očekivano jer su razna istraživanja dokazala negativnu povezanost socijalne podrške i usamljenosti (Antonacopoulos i Pychyl, 2010; Black, 2009). Također, osobe koje žive s nekime bile su manje usamljene od onih koje žive same (Goldmeier, 1986). Efekt privrženosti psu također je značajan, no u smjeru suprotnom od očekivanog. Očekivali smo da će veća privrženost psu biti povezana s manjom usamljenosti na temelju nalaza da je imanje ljubimca, u nekim nalazima isključivo psa, povezano s manjim osjećajem usamljenosti kod adolescenata, starijih žena koje žive same ili starijih žena koje nemaju partnera (Black, 2009; Goldmeier, 1986; Hajek i König, 2020; Stanley i sur., 2014). No, rezultati moderacije su suprotni tome i govore kako oni privrženiji psu osjećaju više usamljenosti. Ove rezultate treba uzeti s oprezom jer je bivarijatna korelacija privrženosti psu i usamljenosti granično neznačajna i dolazi do blagog supresor efekta. Zbog toga ne možemo toliko sigurno reći da privrženost psu direktno predviđa usamljenost već je vjerojatnije da se to odvija preko povezanosti ljudima, iako je taj efekt malen. Smjer povezanosti bio je pozitivan, iako granično neznačajan, no postoje nalazi koji govore o pozitivnoj povezanosti privrženosti psu i usamljenosti (Bušljeta, 2023). Također, nalazi govore da osobe koje imaju višu usamljenost u obiteljskoj, partnerskoj i interpersonalnoj domeni, niže zadovoljstvo životom imaju i izraženije funkcije privrženosti u odnosu s ljubimcem (Ombla i Vidaković, 2016). Jedno od mogućih objašnjenja je da su neke osobe

bile više usamljene i prije nabavke psa pa kada su postali vlasnici psa i postali jako privrženi psu to nije bilo dovoljno da se sama usamljenost smanji. Bilo bi važno uzeti u obzir i razinu usamljenosti kada sudionici nisu imali psa. Većina istraživanja koja su pokazala da društvo psa smanjuje usamljenost bila su provedena na populaciji kojoj vjerojatno nedostaje bliskosti drugih osoba (na primjer stariji ljudi) ili su na neki način izolirani. To je bio temelj za pretpostavku da će negativna povezanost privrženosti psu i usamljenosti biti jača kod onih koji su slabije privrženi bliskoj osobi, no hipoteza nije potvrđena pa je moguće da postoji neki drugi moderator tog odnosa. Važno je zamijetiti i da većina istraživanja uzima u obzir to je li osoba vlasnik psa, a ne samu privrženost psu, pa je moguće da privrženost psu nije dovoljno dobro istražena i dosadašnji nalazi nisu dovoljno stabilni da bi mogli unaprijed zaključiti kakav odnos očekivati. Vlasnicima psa može se nazvati svaka osoba koja ima psa, bez obzira posvećuje li mu pažnju i vrijeme te razvija odnos s njime ili pas na primjer samo služi kao čuvar i osoba praktički s njime nema kontakt. Zato je važno uzeti u obzir i privrženost, a ne samo je li osoba vlasnik psa, zato što vlasništvom nad psom ne dobivamo previše informacija o samom odnosu vlasnika i psa. No, moguće je da zapravo ne treba u obzir uzeti samo privrženost nego i neke druge aspekte koje vlasništvo psa uključuje poput količine provedenog vremena sa psom ili kako je vrijeme sa psom provedeno, odnosno treba vidjeti koji dio imanja psa je povezan sa psihičkom dobrobiti. Aktivno provedeno vrijeme sa psom u ovom istraživanju nije bilo povezano niti sa usamljenosti, niti sa zadovoljstvom životom, dok je pasivno provedeno vrijeme sa psom bilo slabo negativno povezano sa zadovoljstvom životom. Moguće je da onda to ipak nije aspekt odnosa sa psom koji je važan već je možda važno koliko su pas i vlasnik karakterno slični ili koliko imaju slične potrebe koje zajedno ispunjavaju (npr. potreba za tjelovježbom). Također, moguće da je da nisu važne samo funkcije privrženosti u odnosu već i stil privrženosti jer istraživanja govore o povezanosti stila privrženosti s usamljenosti kao i sa zadovoljstvom životom (Akbağ i İmamoğlu, 2010; Shahyad i sur., 2011).

Metodološka ograničenja i implikacije istraživanja

Prilikom interpretacije zaključaka ovog istraživanja, važno je u obzir uzeti i metodološke nedostatke istraživanja. Ovo istraživanje nije eksperimentalnog tipa već

korelacijskog te samim time ne može donositi zaključke o uzročno-posljedičnim vezama. Iako je pokazan značajan efekt privrženosti psu na usamljenost, ne možemo zapravo znati koje je uzrok, a koje posljedica. Moguće je da su oni koji su više privrženi psu usamljeniji jer na primjer zbog te privrženosti više vremena provode sa psom, ne odlaze toliko na druženja i izoliraju se od drugih ljudi. No, moguće je da su zapravo usamljenije osobe bile takve i prije nego su postali vlasnici psa pa su upravo iz tog razloga nabavili psa i postali mu jako privrženi.

Drugo ograničenje ovog istraživanja odnosi se na sam uzorak. Podaci su prikupljeni online putem, odnosno preko upitnika kojem su sudionici mogli pristupiti preko poveznice ili QR koda. Također, većina sudionika oglas za istraživanje vidjela je na društvenim mrežama. Jedini uvjet je bilo da su sudionici punoljetni i da su vlasnici psa preko godinu dana. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno, a zapravo su sudjelovali oni sudionici koji su najdostupniji te je to prigodni uzorak. Problem kod prigodnog uzorka je to što ne možemo sa sigurnošću tvrditi da podatke koje smo dobili na uzorku možemo generalizirati na populaciju (Milas, 2005). Uzorak koji je korišten u istraživanju činile su samo žene jer je muškaraca koji su ispunili upitnik bilo vrlo malo. Od ukupnog broja sudionika veliku većinu uzorka (94.8 %) činile su žene. Zbog premalenog broja muškaraca, odnosno nesrazmjera muškaraca i žena, rezultate ne bi bilo moguće generalizirati na opću populaciju, a ni samo na žene te su iz tog razloga uklonjeni rezultati muškaraca i nisu uključeni u analizu. Moguće je da je do nesrazmjera došlo zbog općenito različitog broja vlasnika i vlasnica pasa, neka istraživanja pokazuju kako je više žena koje su vlasnice pasa (51.3 %) nego muškaraca koji su vlasnici pasa (41.3 %; Applebaum i sur., 2023). No, ta razlika nije tako velika kao u našem istraživanju, ali treba uzeti u obzir kako se radi o istraživanju u Americi, dok za Hrvatsku trenutno nema dostupnih podataka o spolu vlasnika pasa. Također je moguće da je sama tema istraživanja koja se bavi odnosima i bliskosti s ljudima i psima više privukla žene nego muškarce. Još jedna mana uzorka je to što su ga ispunjavale osobe koje imaju pristup internetu, odnosno moguće je da neke starije osobe, manje obrazovane ili osobe koje iz nekog razloga nemaju mogućnost pristupa Internetu nisu mogle sudjelovati. Uzevši u obzir gdje su prikupljeni podaci (Facebook grupe za ljubitelje pasa, saloni za pse, pseći parkovi itd.) može se zaključiti da su sudjelovali vlasnici koji su vrlo uključeni u život svog psa. Odnosno, vlasnici koji se dodatno informiraju o psu (Facebook grupe), ulažu vrijeme u njegovo

zdravlje (veterinarske ambulante), žele da se socijalizira i rekreira (parkovi sa pse), što sve čine aktivni vlasnici kojima je stalo do psa. Prosječna privrženost psu, odnosno zastupljenost funkcija privrženosti u odnosu sa psom iznosila je $M = 6.15$ od maksimalnih 7 što je vrlo visoko. To može ukazivati na to da u uzorak zapravo nisu zahvaćeni svi vlasnici pasa, na primjer oni manje privrženi psu možda nisu ni bili toliko motivirani ispunjavat upitnik pa smo dobili rezultate samo onih koji su visoko privrženi, odnosno privrženost psu u uzorku nije realan pokazatelj privrženosti psu u populaciji. To je moglo utjecati na dobivene rezultate pa je tako odnos sa psom onaj u kojem su funkcije privrženosti najzastupljenije što nije bilo očekivano.

Moguće je da hipoteze nisu potvrđene jer je zapravo prosječna privrženost psu vrlo visoka i rezultati se grupiraju pri vrhu skale, odnosno postoji restrikcija raspona. Osim toga, uzorak su činile samo žene, a žene općenito doživljavaju više usamljenosti od muškaraca (Allen i Oshagan, 1995) što može značiti da je prosječna usamljenost u uzorku bila viša nego što bi bila da su u uzorak uključeni i muškarci. Usamljenost uzorka je općenito nije bila visoka već je iznosila $M = 2.18$, dok je minimum bio 1, a maksimum 5. Moguće je da je naš uzorak u početku imao dobre odnose s bliskim ljudima i široku socijalnu mrežu pa su iskazivali manju usamljenost općenito. Kada bi imali uzorak koji iskazuje veću usamljenost, odnosno koji čine više osoba koje su na neki način usamljene rezultat bi možda bio drugačiji. Uzorak je također selekcioniran jer su ga činile vlasnice pasa pa je moguće da se usamljenost ili zadovoljstvo životom koje one doživljavaju razlikuje od onog u općoj populaciji. Prosjek zbroja čestica na Kratkoj verziji UCLA skale usamljenosti koji smo mi dobili iznosi $M = 15.3$, dok prosjeci u prošlim istraživanjima iznose $M = 13.8$ na uzorku studenata (Lacković-Grgin i sur., 1998), ili $M = 13.76$ kod onih koji nisu vlasnici ljubimca te $M = 14.33$ kod vlasnika ljubimaca (Bušljeta, 2023). Raspon skale je od 7 do 35 pa je rezultat dobiven u ovom istraživanju zapravo dosta sličan rezultatima u općoj populaciji, iako malo viši. Prosječno zadovoljstvo životom u ovom istraživanju iznosi $M = 7.6$, dok su prethodni nalazi na studentima i odrasloj populaciji pokazali rezultate od $M = 6.9$ do $M = 7.9$ (Lauri Korajlija i sur., 2019). Na temelju ovoga vidimo da su rezultati sudionica u ovom istraživanju zapravo slični onima koji se dobivaju na studentima i odraslim osobama koje nisu nužno vlasnici pasa.

Sljedeći nedostatak odnosi se na same instrumente. Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti koji je prilagođen i korišten na hrvatskom jeziku (Ombla, 2014)

mjerio je dva faktora, odnosno dvije funkcije privrženosti, a to su sigurno utočište i separacijska anksioznost. Originalna verzija upitnika mjeri četiri funkcije privrženosti (Tancredy i Fraley, 2006), hrvatska verzija mjeri dvije (Ombla, 2014) dok je faktorska analiza u našem istraživanju pokazala jedan faktor. Ovo ukazuje na to da je struktura upitnika nestabilna i da broj faktora, odnosno funkcija privrženosti koje upitnik mjeri, varira ovisno o istraživanju. U našem istraživanju faktorska analiza pokazala je da upitnik na našem uzorku zapravo mjeri samo jedan faktor pa je računat ukupan rezultat na upitniku koji je indikator stupnja u kojem su u procjenjivanom odnosu zastupljene funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti. Ombla (2014) navodi da je to opravdano jer je korelacija dva faktora ovisno o procjenjivanom odnosu između 0.61 i 0.74, no na našem uzorku nismo mogli razlikovati koliko je zapravo koja funkcija zastupljena u određenom odnosu, a prema prethodnim istraživanjima postoji razlika u njihovoj zastupljenosti ovisno o odnosu. Na primjer bilo bi očekivano da je funkcija sigurnog utočišta najizraženija u odnosu s partnerom (Kurdek, 2009; Ombla i Vidaković, 2018), no na takve probleme nije bilo moguće odgovoriti u ovom istraživanju.

Kratka verzija UCLA skale usamljenosti korištena je kako bi izmjerili usamljenost koju sudionici doživljavaju. No, UCLA skala usamljenosti zapravo više mjeri prijateljske odnose nego intimne odnose (Allen i Oshagan, 1995). Osim toga, moguće je da navedena skala ne može dobro izmjeriti efekt koji ljubimci, odnosno u ovom istraživanju pas, ima na usamljenost. Gilbey i Tani (2020) utvrdili su kako UCLA skala usamljenosti od 20 čestica nije prikladna jer je usamljenost u nekim česticama prikazana kao izoliranost ili kao socijalne potrebe koje nisu ispunjene od strane drugih ljudi. U Kratkoj verziji UCLA skale usamljenosti koja je korištena u ovom istraživanju također postoje pitanja koja uključuju ispunjenje potreba od strane drugih ljudi poput „Ljudi su oko mene, ali ne i sa mnom.“ koja mogu povisiti mjerenu usamljenost, no većina pitanja ne spominje isključivo ljude. Problem takvih pitanja je to što se ne može izmjeriti kakav efekt pas ima na usamljenost ako je skala više usmjerena na ljude.

Uzevši u obzir nekonzistentne nalaze o povezanosti privrženosti psima ili samog vlasništva nad psom s usamljenosti (Antonacopoulos, i Pychyl, 2010; Black, 2009; Bušljeta, 2023; Goldmeier, 1986; Hajek i König, 2020; Ombla i Vidaković, 2016; Prović, 2019; Smolković i sur., 2012; Stallones i sur., 1990; Stanley i sur., 2014; Zasloff i Kidd, 1994), ili sa zadovoljstvom životom (Antonacopoulos, i Pychyl, 2010; Hui Gan i sur.,

2020; Janssens i sur., 2020; McConnell, 2011), moguće je da postoje neki uvjeti kad se ta povezanost javlja, odnosno kad se ne javlja. Pretpostavka ovog istraživanja je bila da je moderator povezanosti privrženosti psu i usamljenosti te privrženosti psu i zadovoljstva životom, u biti privrženost bliskim ljudima. Ta pretpostavka je utemeljena na tome da su prethodna istraživanja pokazala kako se značajna povezanost imanja ljubimca i nekih pokazatelja psihičkog zdravlja dobiva kod osobe koje su na neki način izolirane, usamljenije ili im nedostaje bliska osoba (Goldmeier, 1986; Hajek i König, 2020). No, ovo istraživanje pokazalo je da privrženost bliskoj osobi nije moderator, stoga se može zaključiti da je vjerojatno neka druga varijabla moderator ispitivane povezanosti. Moguće je da se ne radi o samoj privrženosti bliskoj osobi kao moderatoru već je važna socijalna podrška općenito. Odnosno, možda nije toliko važna kvaliteta bliskog odnosa, na što na neki način upućuje privrženost, nego je možda je važan broj socijalnih kontakata koje pojedinac ima. Također, ne može se znati jesu li možda sudionici koji su više usamljeni bili takvi i prije nabavke psa pa je i to nešto što je važno uzeti u obzir i nešto što može objasniti rezultate. Uz to, osim funkcija privrženosti postoje i stilovi privrženosti pa možda nije samo važno koliko su funkcije privrženosti zastupljene u nekom odnosu već i o kojem stilu privrženosti se radi o odnosi jer je dokazana povezanost stilova privrženosti i zadovoljstva životom (Shahyad i sur., 2011).

Iako naše istraživanje nije potvrdilo sve pretpostavke dalo nam je važne rezultate i neke implikacije za buduća istraživanja. Nejednoznačni rezultati istraživanja o odnosu privrženosti psima ili posjedovanja psa i usamljenosti nisu uspješno objašnjeni privrženosti bliskoj osobi pa bi u budućim istraživanjima bilo dobro provjeriti koje je moguće objašnjenje takvih rezultata. Osim toga, moglo bi se provjeriti je li broj pasa koji osoba posjeduje i koliko je privržena svakom od njih na neki način važan za doživljenu razinu usamljenosti i zadovoljstvo životom. Nadalje, u ovom istraživanju ispitivana je privrženost psima, odnosu psu, kao kućnom ljubimcu, a bilo bi zanimljivo provjeriti kakvi rezultati se dobivaju kada se radi o privrženosti drugim vrstama životinja.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike u stupnju zastupljenosti funkcija privrženosti u odnosu sa psom te odnosima s različitim bliskim osobama. Također, cilj je bio ispitati moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zastupljenosti funkcija privrženosti psu s usamljenošću i sa zadovoljstvom životom. Pokazano je kako su funkcije privrženosti najzastupljenije u odnosu sa psom, nakon čega slijedi odnos s partnerom, članom obitelji i prijateljem. Moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zastupljenosti funkcija privrženosti psu i usamljenosti nije potvrđen kao ni moderacijski efekt zastupljenosti funkcija privrženosti bliskoj osobi na povezanost zastupljenosti funkcija privrženosti psu i zadovoljstva životom.

Literatura

- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.4.709>
- Ainsworth, M. D. S. i Bell, S. M. (1970). Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child Development*, 41(1), 49-67. <https://doi.org/10.2307/1127388>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. i Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Routledge.
- Akbağ, M., i Erden İmamoğlu, S. (2010). The prediction of gender and attachment styles on shame, guilt, and loneliness. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 669–682.
- Albert, A. i Bulcroft, K. (1988). Pets, Families, and the Life Course. *Journal of Marriage and the Family*, 50(2), 543-552. <https://doi.org/10.2307/352019>
- Allen, R. L. i Oshagan, H. (1995). The UCLA loneliness scale: Invariance of social structural characteristics. *Personality and Individual Differences*, 19(2), 185–195. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00025-2](https://doi.org/10.1016/0191-8869(95)00025-2)
- Antaramian, S. P., Huebner, E. S., Hills, K. J. i Valois, R. F. (2010). A dual-factor model of mental health: Toward a more comprehensive understanding of youth functioning. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(4), 462–472. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01049.x>
- Antonacopoulos, N. M. D. i Pychyl, T. A. (2010). An Examination of the Potential Role of Pet Ownership, Human Social Support and Pet Attachment in the Psychological Health of Individuals Living Alone. *Anthrozoös*, 23(1), 37–54. <https://doi.org/10.2752/175303710X12627079939143>
- Applebaum, J. W., Peek, C. W. i Zsembik, B. A. (2023). Examining US pet ownership using the General Social Survey. *The Social Science Journal*, 60(1), 110-119. <http://dx.doi.org/10.1080/03623319.2020.1728507>
- Archer, J. (1997). Why do people love their pets? *Evolution and Human Behavior*, 18(4), 237–259. [https://doi.org/10.1016/S0162-3095\(99\)80001-4](https://doi.org/10.1016/S0162-3095(99)80001-4)
- Begčević, I. (2021). *Uloga ekstraverzije u objašnjavanju odnosa usamljenosti i zadovoljstva životom*. [Diplomski rad]. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Begić, D., Lauri Korajlija, A. i Jokić-Begić, N. (2020). Psihičko zdravlje liječnika u Hrvatskoj za vrijeme pandemije COVID-19. *Liječnički vjesnik*, 142(7-8), 189-189.

- Black, K. (2009). *Exploring adolescent loneliness and companion animal attachment*. [Doktorska disertacija]. University of New Mexico.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664–678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.759>
- Bušljeta, R. (2023). *Odnos usamljenosti, privrženosti i stavova prema kućnim ljubimcima*. [Završni rad]. Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Clutton-Brock, J. (1999). *A natural history of domesticated mammals*. Cambridge University Press.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810–832. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.4.810>
- Collins, N. L. i Allard, L.M. (2001). Cognitive Representations of Attachment: The Content and Function of Working Models. U: Garth J. O. Fletcher i Margaret S. Clark (Ur.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes* (str. 60-85). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470998557.ch3>
- Collins, N. L. i Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Cutrona, C. E. i Russell, D. W. (1987). The provisions of social relationships and adaptation to stress. *Advances in personal relationships*, 1(1), 37-67.
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social indicators research*, 31(2), 103-157. <https://doi.org/10.1007/BF01207052>
- Doherty, N. A. i Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships*, 11(4), 469–488. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00093.x>
- Eckerd, L. M., Barnett, J. E. i Jett-Dias, L. (2016). Grief following pet and human loss: Closeness is key. *Death Studies*, 40(5), 275–282. <https://doi.org/10.1080/07481187.2016.1139014>
- Friedmann, E., Thomas, S. A., Cook, L. K., Tsai, C.-C. i Picot, S. J. (2007). A Friendly Dog as Potential Moderator of Cardiovascular Response to Speech in Older Hypertensives. *Anthrozoös*, 20(1), 51–63. <https://doi.org/10.2752/089279307780216605>

- Garrity, T. F., Stallones, L. F., Marx, M. B. i Johnson, T. P. (1989). Pet Ownership and Attachment as Supportive Factors in the Health of the Elderly. *Anthrozoös*, 3(1), 35–44. <https://doi.org/10.2752/089279390787057829>
- Gilbey, A. i Tani, K. (2020). Pets and Loneliness: Examining the Efficacy of a Popular Measurement Instrument. *Anthrozoös*, 33(4), 529–546. <https://doi.org/10.1080/08927936.2020.1771058>
- Goldmeier, J. (1986). Pets or people: Another research note. *The Gerontologist*, 26(2), 203-206. <https://doi.org/10.1093/geront/26.2.203>
- Guarnieri, S., Smorti, M. i Tani, F. (2015). Attachment relationships and life satisfaction during emerging adulthood. *Social Indicators Research*, 121(3), 833–847. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0655-1>
- Hajek, A. i König, H.-H. (2020). How do cat owners, dog owners and individuals without pets differ in terms of psychosocial outcomes among individuals in old age without a partner? *Aging & Mental Health*, 24(10), 1613-1619. <https://doi.org/10.1080/13607863>
- Harlow, H. F. i Zimmermann, R. R. (1959). Affectional response in the infant monkey: Orphaned baby monkeys develop a strong and persistent attachment to inanimate surrogate mothers. *Science*, 130(3373), 421-432. <https://doi.org/10.1126/science.130.3373.421>
- Hazan, C. i Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1–22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1
- Hazan, C. i Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. U K. Bartholomew i D. Perlman (Eds.), *Attachment processes in adulthood* (pp. 151–178). Jessica Kingsley Publishers.
- Hazan, C. i Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments: Evaluating the evidence. U J. Cassidy i P. R. Shaver (Ur.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 336–354). The Guilford Press.
- Heffernan, M. E., Fraley, R. C., Vicary, A. M. i Brumbaugh, C. C. (2012). Attachment features and functions in adult romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(5), 671–693. <https://doi.org/10.1177/0265407512443435>
- Hui Gan, G. Z., Hill, A.-M., Yeung, P., Keesing, S. i Netto, J. A. (2020). Pet ownership and its influence on mental health in older adults. *Aging & Mental Health*, 24(10), 1605–1612. <https://doi.org/10.1080/13607863.2019.1633620>
- Janssens, M., Eshuis, J., Peeters, S., Lataster, J., Reijnders, J., Enders-Slegers, M.-J. i Jacobs, N. (2020). The Pet-Effect in Daily Life: An Experience Sampling Study on

- Emotional Wellbeing in Pet Owners. *Anthrozoös*, 33(4), 579–588. <https://doi.org/10.1080/08927936.2020.1771061>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Knight, S. i Edwards, V. (2008). In the Company of Wolves: The Physical, Social, and Psychological Benefits of Dog Ownership. *Journal of Aging and Health*, 20(4), 437–455. <https://doi.org/10.1177/0898264308315875>
- Konok, V., Kosztolányi, A., Rainer, W., Mutschler, B., Halsband, U. i Miklósi, Á. (2015). Influence of Owners' Attachment Style and Personality on Their Dogs' (Canis familiaris) Separation-Related Disorder. *PLOS ONE*, 10(2), e0118375. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0118375>
- Konok, V., Marx, A. i Faragó, T. (2019). Attachment styles in dogs and their relationship with separation-related disorder – A questionnaire based clustering. *Applied Animal Behaviour Science*, 213, 81–90. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2019.02.014>
- Krašić, S. (2021). *Osobinske odrednice uznemirenosti i sigurnosnih ponašanja liječnika*. [Diplomski rad]. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Kurdek, L. A. (2008). Pet dogs as attachment figures. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(2), 247–266. <https://doi.org/10.1177/0265407507087958>
- Kurdek, L. A. (2009). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 439–446. <https://doi.org/10.1037/a0014979>
- Lacković-Grgin, K., Penezić, Z. i Sorić, I. (1998). Usamljenost i samoća studenata: uloga afilijativne motivacije i nekih osobnih značajki. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 4, 543-558.
- Lauri Korajlija, A., Mihaljević, I. i Jokić-Begić, N. (2019). Mjerenje zadovoljstva životom jednom česticom. *Socijalna psihijatrija*, 47(4), 449-469. <https://doi.org/10.24869/spsih.2019.449>
- McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E. i Martin, C. E. (2011). Friends with benefits: On the positive consequences of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1239–1252. <https://doi.org/10.1037/a0024506>
- McNicholas, J. i Collis, G. M. (2000). Dogs as catalysts for social interactions: Robustness of the effect. *British Journal of Psychology*, 91(1), 61–70. <https://doi.org/10.1348/000712600161673>
- Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.

- Ombla, J. (2014). *Provjera teorije privrženosti na odnosu vlasnika prema kućnim ljubimcima*. [Doktorska dizertacija]. Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Ombla, J. i Vidaković, M. (2016). Kvaliteta bliskih odnosa kod vlasnika pasa i aspekti privrženosti kućnom ljubimcu. *Suvremena psihologija*, 19(2), 165–177. <https://doi.org/10.21465/2016-SP-192-03>
- Ombla, J. i Vidaković, M. (2018). Provjera osnovnih koncepata teorije privrženosti u okviru odnosa vlasnik-kućni ljubimac. *Psihologijske teme*, 27(2), 195-220. <https://doi.org/10.31820/pt.27.2.4>
- Pavot, W. i Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment*, 5(2), 164–172. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.5.2.164>
- Perlman, D. i Peplau, L. A. (1981). Toward a social psychology of loneliness. *Personal relationships*, 3, 31-56.
- Prato-Previde, E., Cusance, D. M., Spiezio, C. i Sabatini, F. (2003). Is the dog-human relationship an attachment bond? An observational study using Ainsworth's strange situation. *Behaviour*, 140(2), 225–254. <https://doi.org/10.1163/156853903321671514>
- Pollard, C. (2019). An exploration of the measurement of adult disorganised attachment [Doktorska dizertacija], University of Manchester.
- Prović, I. (2019). *Kućni ljubimci - socio-emocionalne dobrobiti za čovjeka*. [Diplomski rad]. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Reisen, J. (2021, 13. svibnja). *A Puppy Growth Timeline: Transitions in Puppyhood*. American Kannel Club. <https://www.akc.org/expert-advice/training/puppy-growth-timeline-transitions-puppyhood/>
- Rost, D. H. i Hartmann, A. H. (1994). Children and Their Pets. *Anthrozoös*, 7(4), 242–254. <https://doi.org/10.2752/089279394787001709>
- Russell, D., Peplau, L. A. i Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of personality and social psychology*, 39(3), 472-480. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.39.3.472>
- Schaefer, C., Coyne, J. C. i Lazarus, R. S. (1981). The health-related functions of social support. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(4), 381–406. <https://doi.org/10.1007/BF00846149>
- Shahyad, S., Ali Besharat, M., Asadi, M., Shir Alipour, A. i Miri, M. (2011). The Relation of Attachment and perceived social support with Life Satisfaction: Structural

- Equation Model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 952–956. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.219>
- Smolković, I., Fajfar, M. i Mlinarić, V. (2012). Attachment to pets and interpersonal relationships. *Journal of European Psychology Students*, 3. <https://doi.org/10.1037/e537242013-003>
- Stallones, L., Marx, M. B., Garrity, T. F. i Johnson, T. P. (1990). Pet Ownership and Attachment in Relation to the Health of U.S. Adults, 21 to 64 Years of Age. *Anthrozoös*, 4(2), 100–112. <https://doi.org/10.2752/089279391787057206>
- Stanley, I. H., Conwell, Y., Bowen, C. i Van Orden, K. A. (2014). Pet ownership may attenuate loneliness among older adult primary care patients who live alone. *Aging & Mental Health*, 18(3), 394–399. <https://doi.org/10.1080/13607863.2013.837147>
- Tancredy, C. M. i Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 78–93. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.1.78>
- Topál, J., Miklósi, Á., Csányi, V. i Dóka, A. (1998). Attachment behavior in dogs (*Canis familiaris*): A new application of Ainsworth's (1969) Strange Situation Test. *Journal of Comparative Psychology*, 112(3), 219–229. <https://doi.org/10.1037/0735-7036.112.3.219>
- Trinke, S. J. i Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(5), 603–625. <https://doi.org/10.1177/0265407597145002>
- Twigg, E., Barkham, M., Bewick, B. M., Mulhern, B., Connell, J. i Cooper, M. (2009). The young person's CORE: Development of a brief outcome measure for young people. *Counselling & Psychotherapy Research*, 9(3), 160–168. <https://doi.org/10.1080/14733140902979722>
- Van Rosmalen, L., Van Der Veer, R. i Van Der Horst, F. (2015). Ainsworth's strange situation procedure: The origin of an instrument. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 51(3), 261–284. <https://doi.org/10.1002/jhbs.21729>
- Victor, C., Grenade, L. i Boldy, D. (2005). Measuring loneliness in later life: A comparison of differing measures. *Reviews in Clinical Gerontology*, 15(1), 63–70. <https://doi.org/10.1017/S0959259805001723>
- Wanzer, D. L. (2023, 26. siječnja). *Repeated Measures ANOVA*. Statistics with jamovi. <https://danawanzer.github.io/stats-with-jamovi/repeated-measures-anova.html>

- Wells, D. L. (2009). The Effects of Animals on Human Health and Well-Being. *Journal of Social Issues*, 65(3), 523–543. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01612.x>
- Zasloff, R. L. i Kidd, A. H. (1994). Loneliness and pet ownership among single women. *Psychological Reports*, 75(2), 747–752. <https://doi.org/10.2466/pr0.1994.75.2.747>
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2011). An attachment perspective on human–pet relationships: Conceptualization and assessment of pet attachment orientations. *Journal of Research in Personality*, 45(4), 345–357. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.04.001>
- Županović, M. (2017). *Odnos privrženosti članovima obitelji i privrženosti kućnim ljubimcima kod vlasnika pasa i mačaka*. [Završni rad]. Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zadru.

PRILOZI

Prilog A. Sociodemografske karakteristike sudionika (N = 1199)

Varijabla	Kategorija	f	%
Najviši završeni stupanj obrazovanja	Osnovna škola ili niže	6	0.5
	Srednja škola	441	36.8
	Viša škola	88	7.3
	Prijediplomski studij	204	17.0
	Diplomski studij	408	34.1
	Poslijediplomski studij/doktorat	51	4.3
Mjesto gdje je osoba provela najveći dio života	Manje naselje (do 10 000 stanovnika)	323	26.9
	Srednje naselje (do 100 000 stanovnika)	395	32.9
	Veliko naselje (500 000)	136	11.3
	Vrlo veliko naselje	345	28.8
Mjesto gdje osoba trenutno živi	Manje naselje (do 10 000 stanovnika)	323	26.9
	Srednje naselje (do 100 000 stanovnika)	356	29.7
	Veliko naselje (500 000)	133	11.1
	Vrlo veliko naselje	387	32.3
Socioekonomski status	Ispodprosječan	50	4.2
	Prosječan	903	75.3
	Iznadprosječan	246	20.5
Radni status	Nezaposlen/a	102	8.5
	Učenik/ica	8	0.7
	Student/ica	129	10.8
	Zaposlen/a	892	74.4
	Umirovljenik/ica	31	2.6
	Ostalo	37	3.1
Stanovanje (moguće više odgovora)	Sam/a	137	11.4
	S cimerom/cimericom	24	2.0
	S roditeljima	241	20.1
	S partnerom/suprugom	747	62.3
	S djecom	327	27.3
	S nekim drugim	33	2.8

Prilog B. Podaci o kućnim ljubimcima i o psu (N = 1199)

Varijabla	Kategorija	f	%
Ljubimci koje osoba ima (moguće više odgovora)	Pas	1199	100.0
	Mačka	359	29.9
	Ptica	57	4.8
	Zec, hrčak, zamorac, itd.	48	4.0
	Gmaz	39	3.3
	Pauci ili kukci	4	0.3
	Ribe	64	5.3
	Ostalo	11	0.9
Gdje pas živi	Samo u kući/stanu	550	45.9
	U kući, ali ima mogućnost izaći na dvorište	514	42.9
	U dvorištu, ali ima mogućnost ući u kuću	103	8.6
	Samo u dvorištu	32	2.7
Tko brine o psu	Prvenstveno sudionica	508	42.4
	Prvenstveno ostali ukućani	20	1.7
	Sudionica i ostali ukućani podjednako	671	56.0
Broj dana tjedno provedenih sa psom	Svaki dan	1095	91.3
	3-4 dana tjedno	66	5.5
	Samo vikendom	31	2.6
	Rjeđe	7	0.6
Broj pasa	1	868	72.4
	2	238	19.8
	3	54	4.5
	4	19	1.6
	5	10	0.8
	6	2	0.2
	7	4	0.3
	8	2	0.2
	9	1	0.1
	14	1	0.1